

NÄITUSEGIID

KAUNITAR
JA KOLETIS

TIIT PÄÄSUKE
& KRIS LEMSALU
19.03 – 1.05.2016

BEAUTY AND
THE BEAST

TALINNA
KUNSTIHOONE
TALINN
ART HALL

Tiit Pääsuke & Kris Lemsalu. Paraadportree. 2016.
Foto: Karel Koplimes

KOLE KAUNIS TIIT PÄÄSUKE

Neeme Külma suurejoonelisel kujundatud Tallinna Kunstihoone klaaslaega saalist on saanud pommitusjärgne katedraal, mis on taevale avatud ja mille altar on läinud. Mõõda seina kulgevad Tiit Pääsuke maalikunst 1970. aastast tänapäevani välja. Segiläbi, et anda vaatajale võimalus avastada muutusi ja jäävusi esteetikas, mille põhi on tugev ja katus mänguline ja mis pole kunagi olnud radikaalne; pigem traditsiooni jätkavalt lugupidav, seda subtiilselt oma ajaga lepitav. Maal on küll eksperimentidele avatud, aga püsib kindlalt maalikunstina, sama kehtib ka värvi, kompositsiooni ja teemade kohta: kunstnik varieerib, nihestab ja hägustab, aga pilditervik seisab kindlalt koos ka teda moodustavate osade tundlikes hierarhilistes kohavahetustes. Pääsuke pildid on silmale naudingut pakuvad, maalilised, kaunid. Ta kasutab aegajalt sürrealismi, popi või fotorealismi elemente ja võtteid, aga jääb alati vana hea maalikunsti austajaks. Selle juured on pariisi koolkonna, fovismi ja lüürilise abstraktsiooni mõjulised; sealt – mitte saksa, vene, ega põhjamaade mõjutustest – algab endast lugupidava maalikunsti ajalugu, selle Tartus kujunenud peavool siinmail.

Läbi kogu loomingu kujutab Pääsuke oma lemmikainest – naist, lindu, kala ja looma – kergelt topislikke, vahel hübriidseid. Tema naisekujude emotsionaalselt kõnekaim osa – näo väljendusrikkus on tardunud ja interpretatsioonile suletud, keha elav, graatsiline ja sensuaalne. Kuigi kunstnik väidab, et naised tema pildidel on maali ettekäändeks nagu pildilavastuski, tundub Kris Lemsalul õigus olevat, kui ta märkab: *“Naised on tal väga isiklikud, ma ei oska nende*

kohta midagi öelda, kuigi nad mulle meeldivad. Ma ei tee ka inimeste nägusid, Tiidul on nad samuti nagu maskid. Aga kehad on meil mõlemal enamasti inimeste omad”.¹ Ühisjoon Tiidu naistegalerii ja looduse vahel on selgelt märgatav: *“Olen loodusele liiga ohtlikult lähedal, hindan tema lõhnu, värve, hääli, st kõike, mida ma ei saa maalida, seepärast tundub maalitud pilt eluslooduse kõrval väga kahvatu ja ma ei võta sellist tööd ette”* (2010).² Kõige muu, kogu esteetika võluväe kõrval, on Pääsuke naistes midagi, mis on kunstnikust suurem ja millest ta teisiti jagu ei saa kui seda pildistruktuurile allutades.

“Sama siin!” võiksid öelda läikiva karva, rikkaliku sulestiku ja õrnade, aga klaasistunud silmadega loomad ja linnud. Ja kui nende lummas kohalolus ongi midagi isiklikku, siis teenib see kunsti võimalusterohkust, mitte oma aega ja mitte inimest selles: *“Minu suhtumist portreeritavasse võib kaudselt võrrelda lavastaja suhtumisega näitlejatesse – lõppeesmärgiks ei ole mitte näitleja võimete igakülgne avamine, vaid hea lavastus, minul põnev pilt”* (2000).

Lõhatud lae sõrestikku on kinni jäänud oranž langevarjur. Nagu tulnukas teiselt tähelt kõlgub ta, aukuvajunud pea õlgadel,

põlvega toetuspunkt otsiv keha võõraste reaalsusesse takerdunud. Torumütsiga peoloom – Taaniel lõvikoopas –, kelle davidbowielikult erivärvi silmad on kukkunud kohaliku galaktika lompi. Siin kustutavad janu verehimulised metslased, aga kellelgi kohalviijaist ei näi olevat plaani tormi tekitada.

Kris Lemsalu, kes on selle tähepoiss-langevarjuri lähetanud, ei kummuta ega tõesta midagi, ta lihtsalt läheb ja riivab oma rohkete hõlstidega teeäärseid väärtusi, traditsioonilise esteetika hierarhiaid kõigepealt: *“Leidsin mingi punkti, mille taha sai seista: materjali suhtes on see tasakaal, kombineerimine, et ei tekiks hierarhiaid; idee suhtes on see nagu kivi, mis kukub vette ja moodustab rõngaid. Peab tekkima balanss, kõik detailid on justkui hõljuvad ja nad vaikselt koonduvad. Selleks, et balanss tekiks on mul vaja erinevaid materjale – portselani, tekstiili, liimi, käsi, jalgu või juukseid. Ma tahan ka ise olla osa sellest tasakaalust, sest ma olen ennast sellesse sisse elanud, ennast materjaliks muutnud. Ma arvan, et see ongi viis, kuidas ma ühendan performance’i ja oma töid. Enne kui füüsiliselt tegutsema hakkam, peavad nad mu peas valmis olema, nende autorlus kaduma”*.

Krisi skulptuuriinstallatsioonid torkavad silma, nad kummastavad ja šokeerivad, mitte ei lumma subliimse kontrasti ja harmoonia meisterliku kokkupantusega, nad ei ülennda, vaid sedastavad. Ilu ei ole siin omaette kategooria, mida välja tuua ... kuigi ilu puudumist – küll üle võlli utreeritud ja võimendatud – ei saa Kris Lemsalule lõppkokkuvõttes ette heita.

KAUNIS KOLE KRIS LEMSALU

Vabaduse väljaku poolses pikas saalis on kaks Krisi varasemat, 2011. aastal tehtud tööd – “Siis kui suured puud olid kuningad” ning “Tarkus ja munad”. Videoruumis istub täiskohaga sõber Erik, kellest aastal 2016 on saanud angažeeritud mees: “Mu lambi küljes rippus ahvi kolp, tõmbasin näpuga üle selle ja ütlesin spontaanselt: “Erik!”, siis panin ta riidesse. Hakkasin temaga mängima, saatsin ta täispuhutavate pisikeste nukkude stripibaari. Ühel hetkel sain aru, et Erik on minu peegel, temas on kõik minu halvad omadused. Alguses mõtlesin Erikule lõpu peale teha, aga sain õigel ajal aru, et sel juhul peaks ma lõpu peale tegema ka endale. Siis tegin Maria, et Erik mõistaks, et ta ei ole enam ainus boss, Maria on bossim. Tegelikult kavandasin Maria kleidi iseendale. Pulmakleidiks”.

Kuigi materjali ja vormi on Krisi töödes raske eristada, on nad kindlalt paigas. Sama on ka kunstniku esteetiliste ja eetiliste hoiakutega. Ta hoolib mõlemast, aga ei teadvusta seda hoolimist ei nähtavaks ega sõnastatavaks. Kunstnik on oma töö teinud võimalikult suure keskendumise ja väljendusjõuga, ta ei pea seda ei vaataja ega tõlgendaja huvides lahti nämmutama. “Ma tahaksin et inimesed vaataksid mu asju nagu kivi, mis vette kukkudes tekitab rõngaid. Sa võid jääda keskpunkti, võid tegeleda edasi vanemate, sõprade, kogukonnaga, kontinendi või galaktikaga. Kui ma liiga palju sõnastan, siis ring jääb kinni. Olen näinud pikka aega vaeva, et ehitada, koguda kokku tähenduslik kogum. Pole mõtet hakata teda lahti harutama. Ma annan pealkirja, seega on vaatajal kaks otsa juba käes – töö ja pealkiri”.

Selles väheses, mida ütleb Kris, on palju sarnast Tiidu märkmetega: “Õnneks on seletust raske meelde jätta ning see ununeb ruttu. Maalid peavad siis seletuste sündimisi ja suremisi kogu aeg abitud pealt vaatama. Kes tänapäeval enam teab, mis Manet maalil “Eine rohelus”

tegelikult toimub? Mida tähendas kann seal all vasakus nurgas, lind keskel lehestikus, või mida teeb naine tagaplaanil vees? Pissib ta?” (2009). “Õnneks on sisu nii tihedalt seotud maalikunsti vormiga, et kohati muutub vormiks ise ... kui me hakkame üht esile tõstma, langeb teine alla ... kaob tasakaal, ja võiks arvata, et mujal on midagi pahasti. Võib ka nii öelda, et heal maalil, kui see tõesti on hea, polegi mingit kompositsiooni. On, aga see on märkamatu. Polegi mingit koloriiti. On, aga see on märkamatu. See tähendab, et kõik töö osad kuuluvad lahutamatu tervikusse.” (2010). Ja kuigi Tiit on vaieldamatult sõnaosav, võimeline looma poeetilise teksti paralleelreaalsust pildile, teab ta väga hästi, et visuaalse kunsti jaoks on see ebaoluline: “Mingit muud sümbolikat siit otsida ei tasu. Lihtsalt vineer ja ihu” (2011).

On võimatu aru saada Krisi mõtte liikumisest kõnekeele loogikast lähtudes, hüplikud ootamatud üleminekud, täpsed, aga vabas langemises, raskesti mõistetavasse konteksti kinnituvad laused. Krisi sõnad muutuvad kõnekaks hetkest, mil oma konarlikkusele vaatamata või pigem tänu sellele, vormub neist tugev visuaalne kujutluspilt. Erinevalt Tiidust, kes tuleb õpetaja olulisust ja talle eelnenud tegijaid tunnustavast koolist, tuleb Kris sealt, kuhu ta parajasti maandunud on: tänavalt, baarist, kinost, arvuti tagant või ateljeeüksindusest. Tiidu elutarkus lubab tal abstraheerida, üldistada ja distantseeruda; Krisi intelligents on üksainus suur kogemustejanu: ta haarab lennult, hammustab hiiglaslike tükke, ja isegi kui ta täis suuga ei räägi, ei tee ta seda õpitud viisakusest. Täis suuga on võimatu rääkida.

Mõlemad kunstnikud on tugevalt materjalikesksed, ainult et Tiit profaneerib õilsat ainet, loodust, maali kui kunsti kasuks, ja Kris õilistab oma esmast töövahendit – kangast, traadijuppi, pudelipuhastajat või päästevesti seda kunstiks ülendades. Mateeria, millega Tiit töötab, on olemuselt abstraktne, on värv ja

tasapind, mille maal illusoorseks muudab. Krisi oma on läbinisti konkreetne, ümbrusest võetud ja kaugeltki mitte juhuslik: “Mul on absoluutselt visuaalne pilk ja enne kui see pole selge – ma tunnen, kui see on selge – siis ma ei hakkagi üldse tööle”. Sädevalt professionaalne Tiit jälgib ja kasutab ära hoopis rohkem juhuslikkuse võlu, Kris ei lase juhust ligi. Tema jaoks on unenäod, argipäev, loetu, nähtu ja kuuldu, meedia ja “suur” kunst võrdse kaaluga ning ta on hämmastavalt täpne endale sobiliku ainuvõimalikkuse ära tundmisel.

Tiidu kõige abstraktsemadki maalid – “Suur valge lind ja suudlevad kalad”, “Kalalind” (1991), “Vesimärgid” (2012) sisaldavad realistlikke detaile, kunstnik ei ütle lahti elulistest analoogiatest, kuigi ta suudab praktiliselt kõike, mida tasapind ja värv võimaldavad. Kui inspiratsioon kuivab, hoiab ta pildipinda elus kollaste, siniste ja punaste perioodidega, mitmeid kordi läbimaalitud monokroomsete värvilaikudega ja oma lemmiktemade varieerimisega. Professionaal kunstnikus ei vea teda alt, nii pikka kilbil püsimist saab küsitavaks muuta vaid muutus kultuuri tõlgendamise kontekstis, kui seegi.

Krisi üldistusvõime peitub pigem üldistuseks vajaliku potentsiaali ette söötmisses neile, kes võtavad “keskpunktit edasi tegelda”. Keskpunkt ise oli ja jääb läbinisti konkreetseks ja käegakatsutavaks.

1 Kris Lemsalu mõtteavaldused pärinevad eranditult kuraatori vestlustest kunstnikuga 2015. ja 2016. aastal.

2 Tiit Pääsuke tsitaadid pärinevad tema 2000. aastal ilmunud kataloogist, galeriidele kirjutatud eessõnadest, ajaleheartiklitest ja kunstniku käsitajalistest ülestähendustest. Et viimased kajastavad kõiki eelpoolmainitud kirjatükke ehedal ja toimetamata kujul nii, nagu kunstnik nad on kavandanud, olen valdavalt kasutanud just neid, meedias või pressiteadetes ilmunule viitamata. Ajalise järjepidevuse jälgimise huvides olen lisanud aastaarvud.

Tiidu piltide pealkirjad ei ole kuigi olulised maali endaga võrreldes, nad on tagasihoidlikult tavalised. Küll aga Krisil, kelle märkmik ja telefon on täis lausejuppe ja väljendeid, laulude pealkirju ja sõnu, mis teose kui terviku poole “koonduvad” kõigi muude seda moodustavate osadega võrdselt. Nende enamasti ingliskeelsete ja näitusesaalis harjumuspäratute pealkirjadega aitab Kris vaatajat tublisti kui mitte töö tähenduse avamisel, siis talle loomisprotsessis osalemise võimalust pakkudes. See, mis Tiidu puhul kuulub kontemplatiivse esteetika koodi, on Krisi puhul vabade assotsiatsioonide lend, mis ei taha saada loetud mingis võtmes, vaid annab kõigepealt kätte naeru vabastava võimaluse. Kes edasi jaksab minna, võib jõuda teise galaktikani.

Tiit Pääsuke.
Karjuse rüü. 2005,
akrüül, õli, lõuend,
110 x 120 cm.
Rene Kuulmanni loal

Krisi põlvkond on portreežanri ammu unustanud, Tiidu loomingus on seda harva ja oma väheseidki portreesid eelistab kunstnik lavastuseks kutsuda. Aga kui kusagil, siis lavastajarollis jääb Tiit Krisile alla: nii ekstreemi aetud, nii grotesksed ja puänteeritud stsenaariumid kui Krisil ajavad Tiidugi segadusse: “Ta on värvikas, ütleksin isegi maaliline kui see sõna tänapäeval veel midagi tähendab. Ta on vaba, meelitab ja ärritab, ta on kolme või enamamõõtmeline,” arvab Tiit Krisist ja tunnustab teda maalides: “Tegelikult on raske meenutada, kuidas ta välja näeb” (2016). Ometi on “Kris&Kris” koos “Vaikega” Tiit Pääsuke kõige objektiivsemalt nähtud, kõige tõelähedasemad portreed.

Tiit Pääsuke. Vaike.
1978, õli, lõuend,
145 x 130 cm.
Eesti Kunstimuuseumi loal

Tiit Pääsukese kui kunstniku õpiaeg on olnud pikk – 11 aastat. See on olnud kunsti ja oma õpetajate usaldama ja mõistma õppimise aeg, traditsiooni ja siin-ja-praegu kokku viimise kogemus. Pääsukese kunstnikutee on olnud väga palju pikem. Suure ja olulise osa sellest on moodustanud õpetamine, teadmiste ja vastutuse vahendamine. Võib öelda, et mõõdukuse hinnaga on ta hoidnud habrast tasakaalu kunsti ja elu vahel selleks, et kunst ellu jääks. Võib-olla vahetuse ja hulljulguse arvelt, milleks nüüd, tema 75-aastaseks saades on voli käes, aga jõudu napib. Kolmekümneseks saanud Krisil on nad lootusetult sassis, ta hüppab pea ees ja hoiab hinge kinni kirglikkuses, millest õhku ahmides taas pinnale kerkitab.

“Mul on kõik segamini. See, mida ma teen on mu elu, minu prioriteet, missioon, see on kõik segunenud” ütleb Kris, kelle pidevat viibimist “ekstreemolevikus”¹ on vahel raske, aga alati huvitav jälgida.

“Ma püüan teha nagu pidevat katset – ka ma suudan sellise kunstnikuna ellu jääda nagu ma olen. Praegusaja kunstnik on reeglina kalkuleeriv, ta teab kõike galeriidest, turu toimimisest. Ta lähtub valikuist, aga ei minul ega Tiidul ei ole valikuid. Selliseid inimesi ei ole enam”.

¹ Hans Ulrich Obrist, Douglas Coupland & Shumon Basar. The Age of Earthquakes: A Guide to the Extreme Present. Blue Rider Press, March 3rd 2015

Kris Lemsalu. Omas vannis olen kuningas. 2012, keraamika, tekstiil, metall. Temnikova&Kasela galerii loal

Kris Lemsalu. Isa on linnas. 2012, keraamika, lamba- ja metsseanahk, vaht. Temnikova&Kasela galerii loal

Tiit Pääsuke. Avar maastik II. 1973, emailmaal, õli, vineer, 100 x 149 cm. Tartmus loal

Näituse varaseim töö “Avar maastik” (1973) on julge segu kooliaegsetest seadeldistest – kangastest, raskest tumedast pintsakust, stangedest ja sürrealistlike suid meenutavaist lehtedest läbi rohu tulevat naist ümbritsevas roosas taevas. Siin on liikumist ja katkestatust, detailides tõetruud, tervikus irratsionaalset. Aasta-kaks hiljem tehtud “Eva” ja “Naine punases” on eneseteadlikumad ja fokuseeritumad, see, mis irriteerib ja nihestab, on naiste ilme – šaakal punases kleidis ja suhteliselt tõepäraselt silmnägu veel tõepärasemasse elumahladest tulvil kehasse kaotav Eva. Ükskõik kui virtuoosselt nad ka ei oleks maalitud, seisneb väga väheste Pääsukese naisemaalide veenvus nende personifitseerituses. Alastusest, nagu ka rõivaist, mida nad kannavad või on kandnud, õhkub sümboli jõudu.

“Kris põleva kohvriga.” See foto on tehtud Viini jõe kanali ääres, kuhu Kris ja Nicolaus Weitzer keelumärkidest hoolimata kahlasid selleks, et teha pilt põlevat kohvrit enda järel lohistavast Krisist. Willendorfi-veenustikuks minejaks kehastunud, rikkalik rinnapartii seljale lükatud, läheb ta, sildu – mitte mälestusi – põletades ära. See, mis aastal 2013 tundus lava taha minekuna, sai 2014 päriselt teoks – Kris lahkus Viinist, kuhu ta oli õige pikalt pidama jäänud.

Kris Lemsalu. Kris põleva kohvriga. 2013, foto. Pildistas Nikolaus Weitzer

“Märkasin Jaapanis olles, kuidas muidu suletud ja rafineeritud kultuuris kasutatakse ära abituse seksikust. Inimese iluobjektiks muutmine tundus olevat ühine nii traditsioonilisele *kimbaku* sidumiskultuurile kui ka juuniorpornole, kus naps riietuses teenijatüdrukute põlledega plikad erutasid meeste meeli. Mind intrigeeris mõte, et ihaobjekt võib olla ühtaegu ka puhastusvahend, ja nii tegin oma *manga*-tüdrukud nagu kompensatsioonitoote, kus käteta olemise puue korvatakse jalgade osavusega.”

Kris Lemsalu.
Lahedad käteta tüdrukud.
2016, portselan, tsement, metall, värvitud
lambanahk, tekstiil, rulad

Tiit Pääsuke.
Tükk taevast. 2016,
akrüül, pliiaats, lõuend,
123 x 150 cm

Tiit Pääsuke maalib oma pilte kaua, maalib üle ja vahel ka uuesti. Ka 2015. aastal alustatud "Kris&Kris" on läbinud mitmeid muundumisi. Üle hulga aja portreelise pildi-lahenduse poole pöördunud Tiitu intrigeeris Kris kui modell, kelle väline olek muutub pidevalt ja haakub sellisena Tiidu arusaamaga maalist kui lavastusest. Loom-lind-sfinks-naisel, kes meile pildilt vastu vaatab, on virtuoosselt tabatud päris-Krisi kurb nägu, mida kunstnik Tiit Pääsuke kohati värvikihtide ja veidrate kujunditega varjab ja täiendab.

Pääsuke on ikka faunat maalinud. 2001. aastal teeb ta oma esimese härja, sellele lisandub kahe viimase aasta jooksul mitu teist: "Ilusad loomad. Suured silmad, roosad ninad. Hirvuäratavad ja armsad, jõulised ja arukad," ütleb ta ja lisab: "Kõik mu härjad on müütilised tegelased." Tõepoolest, "Europe röövimine", "Mythos"-kirja kandev väike "Maalikunsti surm", mida Pääsuke tõlgendab, et "maalikunsti surm on muut, st väljamõeldis" ja "Tükk taevast", mille kohta ta ütleb: "Aga näe, taevast ei olegi enam sinine – tegelikkuseks muudetuna osutuvad meie unistused üsna värvituteks".

Tiit Pääsuke. Kris&Kris.
Kaksikmaali esimene osa. 2016, akrüül, õli,
lõuend, 90 x 77 cm

Tiit Pääsuke. Maalikunsti surm.
2015, akrüül, õli, lõuend, 30 x 40 cm

Tiit Pääsuke. Kris&Kris.
Kaksikmaali teine osa. 2016, akrüül,
õli, lõuend, 90 x 77 cm

"Nägin meedias islami sõdalase kujutist. Istus kaamelil seljas ja vehkis mõõgaga. Sõdalane ei huvitanud mind üldse, küll aga kaamel. Tema reaktsiooni oma mõõgaga läbilõigatud küürusid nähes kujutasin ette nagu amokijooksu. Sarnaselt ekstreemolukorras inimesega, kes katkiste jalaluudega suudab joosta veel paar kilomeetrit, kerkivad kaamelil küürude asemel purskkaevud, mille keeled pumpavad väärtuslikku vett välja ja sisse. See on jätkuv teema, mis mind kummitab ja mida katsun väljendada: kaotustest ja vajakajäämistest hoolimata on olemas jõud, mis aitab edasi elada, omamoodi igiliikur või ringi katkematus. Sama oli töös "Omas vannis olen kuningas" – kala, konks, uss-seosega, sama on ka "Tarkades munades," kus kividega põhja veetavas ja lekkivas paadis istuvad hiinlased, lõpliku põhjamineamise vastu päästevestidest kaitstud".

Kris Lemsalu.
Tarkus ja munad.
2011, keraamika, tekstiilid,
kummipaak, kivid

Kris Lemsalu.
Siis, kui suured puud
olid kuningad.
2011, keraamika, vill, metall
ja purskkaevumootorid

Tiit Pääsuke ja tundmatu kunstnik.
Kalamehe süda. 2015, akrüül, õli,
lõuend, 160 x 160 cm

Selle metsast leitud märklauast alguse saanud pildi lugu on eelnevaga üsna sarnane. Teie ees on vihmast niiskunud, käkras ja haavliakudega nailonvõrk, mis kunstniku poolt üle maalituna elab nüüd teist, roosa kõrvaga metssea pildielu.

Tiit Pääsuke.
Roosa kõrvaga märklaud.
2007, akrüül, õli,
vinüül, vineer,
läbimõõt 109 cm.
Tõnis Arro loal

Eesti Kunstimuuseumi kogudest pärit "Jahimehe süda" (1997) ja ligi 20 aastat hiljem maalitud "Kalamehe süda" tõukuvad lihtsast juhusest: kunstnik on ostanud vanakraamiturult tundmatu autori naiivse võitu teose ja maalinud sellele ümber oma, samuti sentimentaalse võitu raamistuse. Justkui monumendi tundmatule kolleegile.

Kris Lemsalu ja
tundmatu kunstnik.
Tekk 2. 2016, portselan,
tekstiil 145 x 115 cm.
Temnikova&Kasela
galerii loal

Igal maal on oma kitsikangaid, tavaliselt ostis Kris Lemsalu neid kadunud Balti jaama turult ja täiendas osava kitsimeistri teost sellele üht-teist lisades. Ta kasutas ära oma 2014. aastast pärineva töö "Aldonza Lorenzo" idee, kus sõprade kingitud lõualuust võetud vormi külge olid riputatud õhukesed naiste sukkpüksid, ja nii sündisid Krisi esimesed "tekimaalid." Metsas süütult jalga puhkavale karuotile on ennast pähe istutanud leopardinahast pükstes spagaati viskav lõualuu-vagiina. Kõik. Võimalus võrrelda Tiidu kitsimaigulisi jahimehe- ja kalamehe südame pilte ning Krisi tekikitši võrdväärsele pinnal – valgel seinal.

Kris Lemsalu.
Eviani kõrb.
2012, portselan, liiv

Sõnaühend "Eviani kõrb" tekitab assotsiatsiooni pudeliveest kõrbes, aga lisaks sellele räägivad keraamiliselt töödeldud ja tühjalt liivahunnikus seisvad kaks hommikumantlit – üks püsti, teine kokku kukkunud – ka rietatud tühjusest. Krisi enda tõlgendus on niisugune: "Mingil festivalil küsis mult keegi, et kuidas mu käsi käib. Tahtsin anda mitte tavapärasest tühja vastust, ja ütlesin: olen nagu miljonär kõrbes. Küllus ja janu käsikäes, kõikvõimalikkuse tunne sees".

Tiit Pääsuke.
Tükk taevast. Härja pea.
2016, akrüül, õli,
lõuend kartongil,
50 x 120 cm

1980. aastal elas Tiit läbi trauma: Mustas meres sukeldudes paiskas laine ta vastu kaljut ja see purustas kunstniku õlaluu kildudeks. Järgnes pool aastat kipsi ja kange, kruvisid ja muud metalli. Samuti mõned väga head maalid nagu praegu Kumu Kunstmuuseumi püsiväljapanekus oleva "Poiss viiuliga" (1980) ühte kaalukategooriasse kuuluv "Vaikelu viiuli ja haige käega" (1981). Viimane, sõber Urmas Ploomipuule kingitud pilt on kahjuks kadunud, meie näitusel meenutab ammust sündmust ja toda kadunud maali kaks tööd: "Minu Vabaduse jäljak" (1980–2008) Pääsukese põlled seeriast, ja sellel aastal tehtud "Haige käsi".

Tiit Pääsuke. Haige käsi. 2016, akrüül, õli, lõuend,
3 osa, igaüks neist 30 x 30 cm

Kris Lemsalu. Full time Friend Erik.
2015, ahvikolp, tekstiil, portselan, plastik

Tiit Pääsuke & Kris Lemsalu
Kaunitar & koletis
19.03–1.05.2016

Kuraator: Tamara Luuk
Näituse kujundaja: Neeme Külm
Video: Mart Taniel
Installatsioon: Valge Kuup
Publikuprogramm: Annelly Köster,
Minni Hein & Sally Stúdio
Tekstid: Tamara Luuk
Tõlge: Juta Ristsoo
Graafiline disain: Indrek Sirkel & Jan Tomson

Fotod: Toomas Kohv, Stanislav Stepashko,
Karel Koplimets, Nikolaus Weitzer,
Katharina Reckendorfer, Tania Wagner gallery,
Tiit ja Toomas Pääsuke, Kris Lemsalu

Täname: Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus,
Outset Eesti, Eesti Kunstnike Liit, Surfhouse,
UBC Eesti, Kino Sõprus, NO99,
Tallinna Keraamikatehas, Vaike Pääsuke,
Riho ja Margit Lemsalu, Katharina Aus,

KULTUURIMINISTEERIUM

KRIS LEMSALU (sünd 1985) on keraamikat kaasaegse kunsti uuenduslikkusega siduv ja rohkete tähelepanu võitnud tegija, kelle vanematekodu on Tallinnas, ent kelle alalist elupaika on raske nimetada. Reisimisest, suhtlemisest ning suhtestumisest on saanud tema eluviis ja –vajadus. Lõpetanud Eesti Kunstiakadeemia keraamikuna, end erialaselt täiendanud Taanis ja Austrias, on elukool ja –kogemused teda kujundanud vaieldamatult rohkem kui akadeemiline õpetus. Krisi töid on pandud välja mitmetes galeriides maailma eri paikades, teda esindab Tallinna galerii Temnikova & Kasela.

TIIT PÄÄSUKE (sünd 1941) on tuntud maalikunstnik ja õpetaja, kes lõpetas Tartu Kunstikooli ja Eesti Riikliku Kunstiinstituudi, täiendas end Peterburis ja Vilniuses. Tema arvel on üle 30 isikunäituse. Õpetas rohkem kui 40 aastat maali ja joonistamist Eesti Kunstiakadeemias, Rovaniemi kunstikoolis ja Lapi Ülikoolis. Professor, tänaseks emeritprofessor. Teda on autasustatud mitmete preemiate ning riiklike tunnustustega.

Tegelikult peaks selle foto nimi olema "Maria und Erik," aga kuna Maria on alles ahjusoe ja astub Eriku taha veidi enne näituse avamist, näitusegiid peab aga läbima disainerite kujunduse ja trükikoja protseduuri kohe-kohe, siis leppige Erikuga. Seda enam, et Erik on Krisi täiskohaga sõber alates 2015. aastast ja tema õbluke, aga enesekindel ahvi pealuust, portselanist, tekstiilist ja plastikust kogu on Krisile ehk veidi väsitavaks muutunud. Võibolla mõtles Kris Mariat luues Eriku üleandmisele parematesse kättesse?

Ingrid ja Andres Allik, Railey Harmond, Kerli Praks, Olga Temnikova, Kadri Karro, Risto Kalmre, Martin Kuum, Kristopher Luigend, Jan Moszumanski, Mart Norman, Kusti, Liisa Kivi ja Edith Karlson.

Eesti Kunstmuuseum, Tartmus, Tõnis Arro, Lilja Blumenfeld, Jüri Hain, Epp-Maria Kokamägi, Rene Kuulmann, Marje Lohuaru, Janek Mäggi, Maria Mägi-Rohhtmets, Indrek Orro, Epp Rebane, Ain Tähiste

KUNSTIHOONE PUBLIKUPROGRAMM

“KAUNITAR JA KOLETIS”

Programm 5–8-aastastele lastele
Kestvus 60 min

Galeriitunnis “Kaunitar ja koletis” sukeldume Kris Lemsalu ja Tiit Pääsukeste teoste värvikirevasse maailma. Mõistatame, kes ja kus on siin kaunitar, kes koletis. Keskendume nii silmnähtavale kui esmapilgul peidetule, saame teoseid vaadata, kuulata, nuusutada ja mõnel juhul isegi katsuda! Pärast teeme ise näpud värviseks ja loome oma kaunitari ja koletise maailma.

Üldpädevused: inimsuhetele ning kaasaegsele kunstile keskenduv tund toetab eakohasel viisil väärtus- ja suhtluspädevust

Läbivad teemad: kunst, mina ja keskkond

Fookus: kunsti kogemine erinevate meeltega

Mõisted: maalikunst, kompositsioon, koloriit

“LAVASTUS”

Programm 9–12-aastastele noortele.
Kestvus 60 min

Mis juhtub, kui läheneme kunstiteosele kui lavastusele? Kuidas kõneleb maal, kui modelli nägu on anonüümne? Mida teha, kui sõnad on üleardused? Uurime välja ja taastlavastame Tiit Pääsukeste kõnekad kompositsioonid ja Kris Lemsalu kujutlusvõimet hõlditavad objektid näitusel “Kaunitar ja koletis”.

Üldpädevused: tunni ülesehitus toetab suhtlus- ja õpipädevust, sisu aga väärtus- ja kultuuripädevust

Läbivad teemad: kultuuriline identiteet

Fookus: mittesõnaline eneseväljendus

Mõisted: kompositsioon, koloriit, installatsioon

“MODERNISMIST POSTMODERNISMI JA TAGASI”

Programm põhikooli
vanemate astmele ja gümnaasiumile
Kestvus 60 min

Milliseid maalikunstile ainuomaseid võtteid kasutab Tiit Pääsuke, et oma maalid elama panna? Kuidas kohtuvad Kris Lemsalu loomingus “kõrge” ja “madal” kunst, argipäev ja unenäod? Mis seob nende kahe, esmapilgul äärmiselt erineva kunstniku loomingut? Võrdleme modernistlikku ja postmodernistlikku lähenemist kunstiteose loomisele ning proovime omal nahal järele.

Üldpädevused: tunni ülesehitus toetab suhtlus- ja õpipädevust, sisu aga väärtus- ja kultuuripädevust

Läbivad teemad: kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus;

Fookus ja mõisted: maali kui modernistliku meediumi kesksed tunnused ja postmodernse kunsti avatus tõlgendusele, kunstnike loomemeetodid

**NB! Tunnid toimuvad K, N, R,
palume grupi vähemalt 1 tööpäev
ette registreerida meiliaadressil
publik@kunstihoone.ee**

**Kõiki galeriitunde on võimalik tellida
ka inglise keeles.**

SALLY SABAS

Laupäeval, 2.04 kell 14.00

Suur, karyane ja sõbralik Sally-koer võtab oma pika saba otsa näituse kõige väiksemad 4 –8-aastased külastajad, et teha koos üks mänguline ringkäik ning tutvustada koos lastega nende vanematele näitust. Programm nagu hea perefilm, mis pakub vaatamisrõõmu ja avastamist suurtele ja väikestele kunstisõpradele.

LAUPÄEVANE RINGKÄIK

Laupäeviti kell 14.00

(välja arvatud 02.04)

Laupäevase ringkäigu jooksul avastatakse teoste tähenduskihtide rikkalikku maailma, osalejatel on soovi korral võimalik ka ise panustada tõlgenduste paljususse.

VÄRVIMEISTRI TÖÖTUBA

Laupäeval, 26.03. ja 16.04. kell 16.00

Uurime näitusel eksponeeritud – mis värvitoone Tiit Pääsuke ja Kris Lemsalu kõige enam kasutavad? Mis võiksid olla nende teoste puhul hädavajalikud pigmendid, ilma milleta nad hakkama ei saaks? On see preisi-, ultramariin- või hoopis koobaltsinine? Ooker- või kroomkollane? Töötoa lähtepunktiks on kunstnike looming. Uurime pigmente ja värve lähemalt ning proovime kätt värvimeistrina uhmerdades ja segades ise paar säilitusainetevaba maalivärvi.

ÜHE TEOSE NÄITUS

Eve Kask

Jumalanna

Värviline litograafia, 50 x 50 cm, 1989
Haridusruum

Ühe teose näitus on ommamoodi kunstiline kommentaar ülejäänud näitusele, mis ühtlasi esindab ja tutvustab seni varjul olnud Tallinna Kunstihoone kunstikogu. Eve Kask ja tema jõuliste värviliste graafikat tutvustab kuraator Anneli Porri.

KUNSTIHOONE SÕPRUS

“Kaunitar ja koletis”

Jean Cocteau, 1946

Kino Sõprus, 23. märts, kell 20.00

1946. aastal tegi Jean Cocteau oma kultusfilmi “Kaunitar ja Koletis”, millest sai eeskuju paljudele tulevastele kaunitari ja koletise filmidele pärast seda. 2014. aastal restaureeritud linatseost näidatakse Tallinna Sõpruse kinos vaid üks kord 23. märtsil kell 20.00. Filmi juhatab sisse kuraator Tamara Luuk.

Peaosas Josette Day ja Jean Marais

Film kestab 93 minutit, prantsuse keeles, ingliskeelsete subtiitritega.